

Otvoreni parlament

PARLAMENT

POD LUPOM

Bilten broj 20

septembar 2022 - januar 2023. godine

UVODNA REČ	5
Hitno, hitno, hitno!	5
MESEC U PARLAMENTU	7
PARLAMENT U BROJEVIMA	10
ANALIZE I STAVOVI OTVORENOG PARLAMENTA	12
Pregled rada Skupštine tokom prvih pet meseci 13. saziva	12
Skupštinske zavrslame: ko, kako i gde zakazuje sednice odbora?	16
Kako glasaju poslaničke grupe	19
Geografsko-administrativna raspodela poslanika 13. saziva: ima li svako mesto u Srbiji "svoje" poslanike?	22

O INICIJATIVI OTVORENI PARLAMENT

Inicijativu Otvoreni parlament, pokrenula je organizacija Crta, nezavisna, nestranačka organizacija posvećena razvoju demokratske kulture i građanskog aktivizma, sa ciljem unapređenja javnosti rada Narodne skupštine i približavanja građana i njihovih izabranih predstavnika. Otvoreni parlament svakodnevno prati rad Narodne skupštine Republike Srbije od 2012. godine, redovno prikuplja i objavljuje podatke o radu i rezultatima rada Skupštine, i bavi se analizom različitih skupštinskih procesa iz perspektive transparentnosti, odgovornosti i participativnosti. Od januara 2018. godine Otvoreni parlament je usredsređen na odgovornost u ponašanju narodnih poslanika i radu Skupštine. Rad Otvorenog parlamenta zasnovan je na vrednostima međunarodne Deklaracije o otvorenosti parlamenata, u čijem razvoju je učestvovao i Otvoreni parlament.

Ovaj bilten je objavljen uz finansijsku pomoć Evropske unije. Za sadržinu ovog biltena isključivo je odgovorna Crta i ta sadržina nipošto ne odražava zvanične stavove Evropske unije.

Hitno, hitno, hitno!

Tim Otvorenog parlamenta

Jesenje zasedanje Narodne Skupštine Republike Srbije proteklo je poput Dana mrmota (*Prim. aut. Pojava psihološke prirode do koje dolazi kada svaki novi dan doživljavate kao da ponovo preživljavate pret hodni dan*). Sve sednice zakazane su u roku kraćem od uobičajenih sedam dana, najčešće samo 24 sata pre početka sednice, a rasprave proletele u vrtlogu uvreda i digresija. Mogli smo čuti o svemu sem o dnevnom redu.

Entuzijizam zbog povratka opozicije i pluralizma u parlament ubrzo je utihnuo budući da nije bilo puno prilike da se čuju drugačija mišljenja u Skupštini. Takvom stanju najviše je doprinelo arbitrarno predse davanje predsednika Narodne skupštine, Vladimira Orlića.

Predsednik je većinu sednica zakazao samo 24 sata unapred onemogućivši time izmene dnevnog reda i eventualno obraćanje poslanika tim povodom na početku svake sednice. Održane su samo četiri sed nice za tri meseca redovnog zasedanja, svaka od njih sa više od 15 tačaka dnevnog reda, a usvajanje budžeta zajedno sa čak 34 druga akta.

Malobrojne sednice protekle su u atmosferi uvreda, napada političkih protivnika i učestalih žalbi na po vrede Poslovnika. Poslanici su ukazivali i na stalna dobacivanja i vređanja koja su prolazila nekažnjeno od strane predsedavajućeg.

Kvalitet debate vođene u okviru odbora je bio znatno bolji. Ruku na srce, prenosi sednica odbora, za razliku od plenuma, se ne emituju na javnom servisu. Međutim, neke druge zloupotrebe procedura su umanjile efikasnost njihovog rada. Pet od 20 odbora vode predstavnici opozicije. Razgovor o temama od društvenog značaja, ispostavilo se, bila je nemoguća misija. Poslanici vladajuće većine po pravilu su glasali protiv dnevnog reda koji predlaže opozicija. Najekstremniji primer izbegavanja razgovora o problemu je glasanje za skidanje tačke "razno" sa dnevnog reda Odbora za zaštitu životne sredine, kako bi se onemogućilo pominjanje ekološke katastrofe izlivanja amonijaka u Pirotu, koje je ishodovalo smrt nim slučajevima.

Tokom tri meseca redovnog jesenjeg zasedanja, sednice nijednom nisu održane poslednjeg četvrtka u mesecu, što znači da nije bilo ni poslaničkih pitanja. Zakoni su usvajani u onom obliku u kom ih je Vlada predložila, nijedan od 640 poslaničkih amandmana nije usvojen. Kasni se sa izborom Zaštitnika građana, kasni se sa razmatranjem izveštaja nezavisnih organa, kasni se sa razmatranjem interpelacije podnete protiv ministra finansija, Siniše Malog, a kasni se i sa ulaskom narodne inicijative u skupštinsku proceduru.

Ugled Narodne skupštine je i dalje na "tankom ledu" a zakoni koji se u njoj donose ne odražavaju interes svih građana Srbije. Stoga, Otvoreni parlament vam u novoj godini želi srećnu bolju Skupštinu!

OTVORENI PARLAMENT.rs

O vama se radi.

Srećna

bolja

Skupština!

2022**Mesec u parlamentu****SEPTEMBAR****14.**

Narodna skupština je prihvatila Izveštaj o pregovaračkom procesu sa Privremenim institucijama samouprave u Prištini od 15. juna 2021. godine do 1. septembra 2022. godine. Izveštaj je narodnim poslanicima predstavio predsednik Republike Srbije Aleksandar Vučić.

28.

Poslanici grupe "Aleksandar Vučić – Zajedno možemo sve" su u jednom danu podneli 21 predlog za obrazovanje anketnih odbora Narodne skupštine Republike Srbije. Među navedenim predlozima je i formiranje anketnog odbora za utvrđivanje činjenica i okolnosti vezanih za unošenje kamena za kupus u Dom Narodne skupštine. Ovaj set predloga, predložen od strane 15 poslanika vladajuće većine, odgovor je na mnogobrojne predloge za obrazovanje anketnih odbora od strane opozicionih poslanika koji su u skupštinskoj proceduri. Nijedan se nije našao na dnevnom redu do kraja januara 2023. godine.

29.

Na sednici Odbora za zaštitu životne sredine koja je održana van sedišta Skupštine, u Majdanpeku, a koju je sazvao predsednik Odbora, opozicioni poslanik Aleksandar Jovanović Ćuta, nije se pojavio niko od poslanika vladajuće većine. Sednica nije imala kvorum.

2022**Mesec u parlamentu****OKTOBAR****3.**

Članovi Odbora za kulturu i informisanje iz redova vladajuće većine nisu glasali za dnevni red koji je predložio predsednik Odbora iz redova opozicije, Siniša Kovačević, a koji je sadržao predlog opozicione poslanice za održavanje javnog slušanja na temu „Odgovornost medija koji je objavio intervju sa višestrukim osuđivanim silovateljem Igorom Miloševićem i utvrđivanje mehanizma umanjenja nanete štete žrtvama i celokupnoj javnosti“.

18.

Počela je Prva sednica Drugog redovnog zasedanja Narodne skupštine Republike Srbije u 2022. godini. Na dnevnom redu bila je samo jedna tačka, Predlog zakona o izmenama i dopunama Zakona o ministarstvima, koji je usvojen četiri dana kasnije.

26.

Skupština Srbije izabrala je novu Vladu, za koju je glasalo 157 narodnih poslanika.

2022

Mesec u parlamentu

NOVEMBAR

7.

Početak Druge sednice Drugog redovnog zasedanja sa 18 tačaka dnevnog reda, koji je uključivao i raspravu o rebalansu budžeta.

8.

Tokom skupštinske rasprave narodni poslanik Dalibor Ščekić iz Srpske napredne stranke je za vreme govora Tatjane Manojlović, poslanice Demokratske stranke, gestikulacijom simulirao oralni seks. Otvoreni parlament tim povodom podneo je prijavu za povredu Kodeksa ponašanja narodnih poslanika. Nadležni Administrativni odbor nije razmatrao ovu prijavu ni po isteku roka.

10.

Po hitnom postupku, na sednici zakazanoj 24 časa pre početka, Skupština Srbije usvojila je predlog rebalansa budžeta za 2022. godinu, zajedno sa još 17 drugih tačaka dnevnog reda.

25.

Odbor za zaštitu životne sredine održao je dve praktično istovetne sednice istog dana, sa razmakom od sat vremena, u dva različita grada - Beogradu i Loznici. Na sednici u Loznici, koju je sazvao predsednik odbora, Aleksandar Jovanović Ćuta, prisustvovali su članovi Odbora iz redova opozicije. Na sednici u Beogradu, koju je sazvao zamenik predsednika Odbora, Milimir Vujadinović, prisustvovali su članovi Odbora koji dolaze iz redova vladajuće većine, ministri, gradonačelnik Loznice i dva profesora Rudarsko-geološkog fakulteta. Sednica održana u Loznici nije imala kvorum za odlučivanje.

2022

Mesec u parlamentu

DECEMBAR

4.

Održano javno slušanje o budžetu za 2023. godinu i Završnom računu za 2021. godinu. Javno slušanje održano je u okviru sednice Odbora za finansije, republički budžet i kontrolu trošenja javnih sredstava, samo dan pre početka plenarne sednice na kojoj je razmatran budžet za 2023. godinu.

5.

Početak Treće sednice Drugog redovnog zasedanja sa 35 tačaka dnevnog reda, koji je uključivao i raspravu o budžetu za 2023. godinu. Sednica je zakazana tačno 24 časa pre njenog početka, čime je onemogućeno predlaganje dopuna dnevnog reda. Poslanici su većinom glasova odlučili da objedine raspravu o svim tačkama dnevnog reda.

9.

Usvojen je budžet Srbije za 2023. godinu. Na predlog budžeta podneto je 177 amandmana, ali je 76 odbačeno pre same rasprave. Od preostalih 101, nijedan nije prihvaćen na glasanju.

22.

Početak Četvrte sednice Drugog redovnog zasedanja sa 21 tačkom dnevnog reda.

26.

Završeno je Drugo redovno zasedanje Narodne skupštine Republike Srbije u 2022. godini. Poslednjeg dana usvojene su izmene zakona koji uređuju finansiranje javnih medijskih servisa, saglasnost na finansijske planove nezavisnih tela i više međunarodnih sporazuma.

2023

Mesec u parlamentu

JANUAR

26.

Održano je javno slušanje o setu od pet pravosudnih zakona koji treba da dovrše izmene Ustava započete 2021. godine u cilju obezbeđivanja veće nezavisnosti pravosuđa. Slušanje je organizovao Odbor za ustavna pitanja i zakonodavstvo. Rok za usvajanje ovih zakona je 9. februar 2023. godine. Zakoni su ušli u skupštinsku proceduru 17. januara, samo 36 sati nakon održane javne rasprave.

TRINAESTI SAZIV U BROJEVIMA

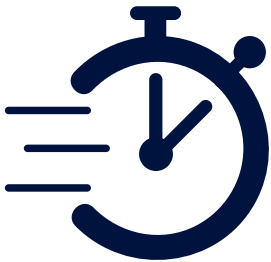
SASTAV PARLAMENTA

- 70%** narodnih poslanika pripada vladajućoj većini
- 55%** poslanika je prvi put u poslaničkim klupama
- 35%** poslanica u poslaničkim klupama

ZAKONODAVNA AKTIVNOST

- 21** dan zasedanja
- 36** usvojenih propisa
- 97%** usvojenih zakona predložila je Vlada
- 0** usvojenih amandmana

HITAN POSTUPAK

- 33%** svih zakona (uključujući nove zakone, izmene i dopune zakona i ratifikacije međunarodnih sporazuma) usvojeno je po hitnom postupku
- 27%** novih zakona i izmena i dopuna usvojeno je po hitnom postupku, ukoliko izuzmemo zakone o potvrđivanju međunarodnih sporazuma

KONTROLNA ULOGA

Nije održana nijedna sednica poslednjeg četvrtka u mesecu na kojoj bi mogla biti postavljena poslanička pitanja.

Organizovana su dva javna slušanja. Prvo, na temu budžeta za narednu godinu. Slušanje je organizovano samo dan pred početak sednice na kojoj se raspravljalo o budžetu, a izveštaj sa javne rasprave se našao na sajtu Skupštine dugo nakon usvajanja budžeta za 2023. godinu. Naredno javno slušanje, o setu pravosudnih zakona u cilju izmena Ustava radi obezbeđivanja veće nezavisnosti pravosuđa, organizovano je dve nedelje pre isteka roka za usvajanje ovih zakona. Zakoni su ušli u skupštinsku proceduru samo 36 sati nakon održane javne rasprave.

KLJUČNE NOVINE:

- **Vladimir Orlić izabran za predsednika Skupštine.** Tri puta poslanik iz redova vladajuće većine, pripada poslaničkoj grupi „ALEKSANDAR VUČIĆ – Zajedno možemo sve“. **Način na koji vodi sednice je neravno pravan i diskriminatoran prema pojedinim narodnim poslanicima.** Predsednik sa svoje pozicije komentariše poslanike, učestvuje u raspravi i nepravedno tretira poslanike drugih poslaničkih grupa u nesumnjivoj zloupotrebi ovlašćenja.
- **Narodni poslanici iz redova opozicije predsedavaju nad pet od 20 odbora:** Odbor za dijasporu i Srbe u regionu, Odbor za zaštitu životne sredine, Odbor za spoljne poslove, Odbor za odbranu i unutrašnje poslove, Odbor za kulturu i informisanje. **Rad pojedinih odbora kojim predsedavaju predstavnici opozicije obeležila je opstrukcija vladajuće većine koji su glasali protiv predloga dnevnog reda ili izostajali sa sednica uskraćujući time kvorum za odlučivanje.**
- **Sve sednice u redovnom zasedanju zakazane su u roku kraćem od uobičajenih sedam dana, praktično po hitnom postupku, samo 24 sata pre početka sednice.** Na taj način narodni poslanici su sprečeni da podnose dopune dnevnog reda, time obezbede dodatne minute za skupštinskom govornicom i da kandiduju teme i propise koji ne dolaze od uobičajenog predlagača - Vlade.
- **Svi zakoni koji su razmatrani a zatim i usvojeni tokom redovnog jesenjeg zasedanja bili su predloženi od strane Vlade** (osim Zakona o ministarstvima koji je predložila grupa poslanika vladajuće većine). Od 640 amandmana koji su podneti na te predloge, nije usvojen nijedan. **Nijedan predlog akta iz redova opozicije nije dospeo na dnevni red, iako ih je više od 120 u skupštinskoj proceduri.**

Pregled rada Skupštine tokom prvih pet meseci 13. saziva

Povratak opozicionih stranaka u Narodnu skupštinu, po prvi put nakon 2019. godine, otvorio je mogućnost ponovnog uspostavljanja pluralizma i povećavanja transparentnosti. Pluralizam u brojkama je postignut, ali je njegovo suštinsko ostvarivanje u plenumu i radnim telima izostalo. Opstrukcije i nepravilnosti koje su obeležile jesenje zasedanje negativno su se odrazile na kvalitet rada Skupštine i ispunjavanje svih njenih osnovnih uloga - da donosi zakone, kontroliše rad izvršne vlasti i predstavlja građane.

Hitnost zakazivanja sednica

Tokom jesenjeg zasedanja održano je manje sednica u poređenju sa prvim jesenjim zasedanjem prethodnog saziva - ukupno sedam, od čega se tri sednice podvode pod proceduralne (konstitutivna i dve koje su održane zbog izbora Vlade).¹ Sve sednice zakazivane su u roku kraćem od nedelju dana, a čak pet je **zakazano tačno 24 časa pre početka**. *Kako je prema čl. 92. st. 4 Poslovnika Narodne skupštine Republike Srbije rok za podnošenje amandmana na dnevni red najkasnije 24 časa pre početka sednice, ovakav način zakazivanja primarno je onemogućio poslanicima da predlažu dopune dnevnog reda, i otežao adekvatnu pripremu za sednicu.*

Preveliki broj tačaka na dnevnom redu

Dnevni red redovnih sednica uglavnom je bio opterećen velikim brojem tačaka, što sprečava kvalitetnu raspravu i potencijalno vodi ka lošim zakonodavnim rešenjima.² Negativan uticaj na kvalitet rasprave ostavilo je i objedinjavanje rasprave o svim tačkama dnevnog reda na svakoj od ovih sednica, odnosno istovremeno raspravljavanje o svim tačkama kao da su jedna. Dobar primer je sednica o budžetu, gde je **Zakon o budžetu bio jedna od 35 tačaka o kojima se na toj sednici raspravljalo**. Ova sednica, kao i većina u ovom zasedanju, zakazana je po hitnom postupku. Narodni poslanici su većinom glasova prihvatili predlog predsednika Skupštine da se o svim predlozima na agendi objedini rasprava u načelu, što je ostavilo svega pet sati za pretres svih tačaka.³

Nije usvojen ni jedan amandman, usvojene zakone predložila Vlada

Usvojeno je 36 zakona, od kojih su 14 zakoni kojima se potvrđuju međunarodni ugovori. Sve zakone koji su dospeli na dnevni red predložila je Vlada, sa izuzetkom Zakona o ministarstvima koji je podnet od strane vladajuće većine u skladu sa uobičajenom praksom pri formiranju Vlade na

¹ U prvom jesenjem zasedanju 12. saziva (jesen 2020. godine) održano je 12 sednica, od čega tri proceduralne (konstituisanje i izbor Vlade)

² Broj tačaka dnevnog reda, osim na sednici na kojoj je usvojen Zakon o ministarstvima, iznosio je 18, 21 i 35 tačaka.

³ Opozicija je pokušala da donekle popravi ovu situaciju tako što je predložila produženje vremena za raspravu, u skladu sa čl. 97 st 3. Poslovnika, međutim taj predlog nije dobio većinu glasova narodnih poslanika na glasanju.

početku novog saziva. Od ukupno 640 amandmana koje su podneli poslanici nijedan nije prihvaćen prilikom glasanja, bilo da dolazi od strane poslanika vladajuće većine ili opozicije.

Arbitrarno predsedavanje Skupštinom

Pored navedenih opstrukcija, problem je predstavljalo i diskriminatorno i arbitrarno predsedavanje predsednika Skupštine. **Predsednik Skupštine zloupotrebljavao je svoju poziciju, kao i Poslovnik Narodne skupštine u korist vladajuće većine, iako je njegov primarni zadatak da se stara o primeni Poslovnika (Član 27).** Kako pravila moraju da važe za sve jednako, tako arbitrarnost mora da bude utemeljena u skupštinskim pravilima, a ne u političkoj pristrasnosti.

Jedan od najočitijih oblika ove zloupotrebe sproveden je kroz odlučivanje o pravu na repliku (čl. 104 st. 3 Poslovnika Narodne skupštine predviđa da o korišćenju prava replike odlučuje predsednik Skupštine). Na poslanike opozicije i vlasti predsednik Skupštine je primenjivao različite kriterijume kada je u pitanju pravo na repliku. Predsednik Skupštine je usko tumačio Poslovnik tako što je poslanicima opozicije uskraćivao ovo pravo u situacijama kada su narodni poslanici iz vlasti opisno govorili o drugom poslaniku ili poslaničkoj grupi, odnosno političkoj stranci kojoj pripadaju poslanici iz poslaničke grupe. Predsednik Skupštine je i direktno kršio Poslovnik uskraćivanjem poslanicima opozicije ovo pravo čak i kada je bilo sasvim jasno da su ispunjeni minimalni uslovi za to prepoznati Poslovníkom.⁴ Takođe, u situacijama kada bi ipak došlo do razmene replika između opozicije i vlasti, krug replika bi se najčešće završio na poslaniku vlasti.

Prijavlivanje povrede Poslovnika je, takođe, obeležila neravnopravnost u tretmanu poslanika opozicije i vlasti. Predsedavajući je često prekidao poslanike opozicije tokom prijave povrede, i neretko izbegavao da obrazloži odbijanje prijave (prema članu 103. Poslovnika Narodne skupštine, predsedavajući je obavezan da pruži obrazloženje odbijanja prijave povrede Poslovnika ukoliko smatra da ista nije načinjena). Na kraju, sve prijave povrede Poslovnika za koje je traženo glasanje, a to su većinom bile prijave koje su podneli poslanici opozicije, odbačene su prilikom glasanja većinom glasova poslanika.

Predsednik Narodne skupštine koristio je i svoju poziciju da učestvuje u debati. Za vreme jesenjeg zasedanja, **predsednik Skupštine nijednom nije govorio iz poslaničkih klupa, ali je ipak učestvovao u raspravi** (prema čl. 100 Poslovnika Narodne skupštine, kada želi da učestvuje u raspravi predsednik Skupštine je u obavezi da siđe u poslaničke klupe).

Tri potpredsednika Skupštine koji pripadaju opozicionim poslaničkim grupama, kao i jedan poslanik iz vladajuće većine nisu predsedavali plenarnom sednicom za vreme jesenjeg zasedanja. Od sedam potpredsednika, predsedavanje Skupštinom preuzimali su Sandra Božić (Srpska napredna stranka), Elvira Kovač (Savez vojvođanskih Mađara) i Snežana Paunović (Socijalistička partija Srbije).

⁴ Pravo na repliku je opozicionim poslanicima uskraćivano čak i kada su bili imenom direktno spomenuti od strane drugih poslanika koji nisu članovi njihove poslaničke grupe, ili je njihovo izlaganje pogrešno tumačeno, kao i kada su se poslanici vlasti uvredljivo izražavali o opozicionoj poslaničkoj grupi ili političkoj stranci kojoj pripadaju poslanici odnosno poslaničke grupe (Član 104. Poslovnika Narodne skupštine)

Atmosfera u plenumu na ivici incidenata

Vreme koje su poslanici imali na raspolaganju često je korišćeno za obračune sa političkim protivnicima. Govore određenog broja poslanika, kako iz vladajuće većine, tako i iz opozicije, odlikovala je inflamatorna retorika, kao i nekoliko situacija na ivici fizičkog sukoba, zbog kojih je proglašena pauza u radu sednice.⁵

Seksizam je bio zastupljen u ovom zasedanju. Jedan od primera koji je privukao pažnju javnosti je nepristojni gest poslanika vladajuće većine Dalibora Šćekića koji je bio upućen poslanici opozicije Tatjani Manojlović. Iako su opozicione stranke izašle sa javnom osudom ovog gesta, reakcija predsednika Skupštine je izostala.

Za kršenja Poslovnika tokom čitavog jesenjeg zasedanja **izrečena je kazna samo poslanicima iz opozicionih poslaničkih grupa.**⁶

Izostanak kontrolnih mehanizama - poslaničkih pitanja i javnih slušanja

Za prvih pet meseci 13. saziva **sednica nijednom nije održana poslednjeg četvrtka u mesecu (čl. 205. Poslovnika Narodne skupštine predviđa da se svakog poslednjeg četvrtka u mesecu postavljaju poslanička pitanja, na sednici koja je u toku, a rad po dnevnom redu radi toga prekida).** Time je poslanicima onemogućeno da postavljaju poslanička pitanja predstavnicima izvršne vlasti, a za posledicu ima ne samo kršenje prava narodnih poslanika, već i uskraćivanje mogućnosti da izvršnu vlast drže odgovornom za svoje postupke i odluke. Osim toga, nije iskorišćena ni mogućnost da se organizuje dan za postavljanje poslaničkih pitanja na aktuelnu temu.

Jedan od mehanizama koje odbori mogu da koriste u svrhu sprovođenja kontrole nad izvršnom vlašću je **javno slušanje (čl. 83 i 84 Poslovnika)** koje služi pribavljanju informacija, odnosno stručnih mišljenja o predlogu akta koji je u skupštinskoj proceduri. Iako potencijalno koristan, od početka ovog saziva **mehanizam javnog slušanja iskorišćen je jednom.** Javno slušanje o budžetu za 2023. godinu je organizovao Odbor za finansije, republički budžet i kontrolu trošenja javnih sredstava, u okviru sednice 4. decembra 2022. godine, dan pre početka sednice.

Opstrukcija rada u odborima kojima predsedava opozicija

Četvrtinom odbora predsedavaju poslanici iz opozicije. Međutim, kako većinu članova u odborima predstavljaju poslanici vladajuće većine, uslovi za ostvarivanje pluralizma mišljenja su često onemogućeni. Kao i u plenumu, rad u odborima bio je podložan opstrukcijama.

Predsednik Odbora za spoljne poslove iz redova opozicije sazvaio je sednicu Odbora na kojoj je jedina tačka dnevnog reda bila **rezolucija o usaglašavanju spoljne politike Srbije sa spoljnom politikom Evropske unije, koja otvara vrata sankcijama protiv Rusije.** Vladajuća većina u Odboru odložila je ovu sednicu na predlog zamenice predsednika Odbora, sa obrazloženjem da ne postoje "formalno-pravni uslovi za njeno održavanje".

5 Poslanici opozicije su u dva navrata nakon uvreda koje im je tokom sednice uputio šef najveće poslaničke grupe vladajuće većine Milenko Jovanov, i na koje predsedavajući nije reagovao, krenuli ka poslanicima vladajuće većine, i u susretu je došlo do koškanja. Takođe, poslanici vladajuće većine predvođeni Milenkom Jovanovim sačekali su jednom prilikom na izlazu iz Skupštine poslanike opozicije i snimali ih, uz verbalne provokacije sve dok nisu dobili odgovore koje mogu smatrati pretećim. I najzad, dogodila se i situacija da poslanik vladajuće većine prepreči svojim telom prolaz do izlaza iz sale poslanici opozicije, praveći se da se šali, iako je ona jasno iskazala da to ne doživljava kao šalu.

6 U prethodnom sazivu, u kojem nije bilo opozicije, nije izrečena nijedna novčana kazna poslanicima. U sazivu u period od 2016. do 2020. godine, novčane kazne su izricane dominantno opozicionim poslanicima. Ukupno šest poslanika je kažnjeno novčanim kaznama.

Opstrukcija rada u odborima bila je izražena u **Odboru za zaštitu životne sredine**. Kulminacija opstrukcija je zabeležena održavanjem paralelnih sednica odbora. Predsednik Odbora i poslanici iz redova opozicije održali su sednicu u Loznici na temu iskopavanja litijuma, dok su istovremeno potpredsednik Odbora i poslanici iz redova vladajuće većine održali sednicu na istu temu u Beogradu. Kako je sednici u Loznici prisustvovao mali broj članova Odbora, na sednici nije moglo da se odlučuje.⁷

Većina u Odboru za zaštitu životne sredine je **glasala i protiv stavljanja teme ekološke katastrofe izlivanja amonijaka u Pirotu na dnevni red**. Većina je izglasala da se sa dnevnog reda ukloni tačka "Razno" kako ne bi bila iskorišćena za raspravu na ovu temu.

Većina u Odboru za kulturu i medije glasala je **protiv otvaranja pitanja objave uznemirujućeg intervjua sa serijskim silovateljem u tabloidu Informer**, uprkos snažnim reakcijama javnosti protiv promocije nasilja nad ženama koje u društvu predstavlja sveprisutan problem.

Administrativni odbor nije odlučivao po prijavi za kršenje etičkog kodeksa koju je Otvoreni parlament podneo zbog povrede Poslovnika koju je nepristojnim gestom učinio poslanik vladajuće većine Dalibor Šćekić. Odbor je imao rok od 30 dana od dana prijema, koji je istekao 22. decembra 2022. godine.

Nezavisne institucije marginalizovane uz kršenje Poslovnika

Na skupštinskoj agendi se nisu na propisan način našli ni **godišnji izveštaji nezavisnih institucija za 2021. godinu**, čime je demonstrirana marginalizacija uloge institucija koje treba da budu produžena ruka Skupštine u kontroli izvršne vlasti. Izveštaji su se našli u raspravi u odborima tek pred kraj godine (u proseku devet meseci kašnjenja u odnosu na mart kada je rok nezavisnim institucijama da izveštaje podnesu Skupštini). Zaključci odbora o izveštajima nezavisnih institucija nisu stigli na agendu plenarne sednice, iako je Skupština po članu 238. Poslovnika dužna da to učini na prvoj narednoj sednici.

Kašnjenje sa izborom Zaštitnika građana

Izbor Zaštitnika građana kasni pola godine. Njegov petogodišnji mandat, dodeljen u skladu sa prethodnim Zakonom o Zaštitniku građana, istekao je 20. jula 2022. godine. Javni poziv za novo imenovanje trebalo je da bude raspisan šest meseci pre isteka mandata, po novom Zakonu koji je na snazi od 2021. godine, odnosno 20. februara 2022. godine. Procedura izbora novog Zaštitnika započinje tako što predsednik Skupštine raspisuje javni poziv svim zainteresovanim licima da se prijave za kandidata za Zaštitnika građana.

Protivzakonito zadržavanje predate narodne inicijative

Narodna inicijativa sa 38.000 potpisa koja je podnesena (prema Ustavu, za predlaganje zakona potrebno je minimum 30.000 potpisa) u junu 2022. godine sa predlogom Zakona o zabrani eksploatacije bora i litijuma još uvek nije ušla u skupštinsku proceduru. Sledeći korak u proceduri predstavlja verifikacija potpisa koju Narodna skupština još uvek nije izvršila. **Zvanično objašnjenje je da su potpisi u procesu izgubljeni u Skupštini. Ova tema je naišla na zid čutanja od strane**

⁷ Detaljnije objašnjenje kako je došlo do zakazivanja "rivalskih" sednica ovog Odbora: [Skupštinske zavrzlake: Ko, kako i gde zakazuje sednice odbora?](#)

predsednika skupštine koji je u više navrata izbegavao odgovor na pitanja poslanika šta je sa inicijativom. Istovremeno, Odbor za zakonodavstvo i ustavna pitanja, kao i Ministarstvo državne uprave i lokalne samouprave su, u odgovoru poslaniku na pitanje o podnetoj inicijativi, zvanično odgovorili da prikupljeni potpisi nikada nisu stigli do njih na administrativnu proveru. Ovakav razvoj događaja oko prve narodne inicijative koja je predata po novom Zakonu o referendumu i narodnoj inicijativi pokazuje opredeljenost vladajuće većine da na svaki način, pa i protivzakonito, administrativnim “trikovima” opstruiše primenu zakona i izbegne obavezu izjašnjavanja o narodnoj inicijativi.

Kuda dalje sa interpelacijom?

Prvi put posle 11 godina, u decembru 2022. godine 55 opozicionih poslanika pokrenulo je **mehanizam interpelacije protiv ministra finansija Siniše Malog**, zbog izjave kojom je insinuirao da poslanike opozicije “neko plaća da rade protiv svoje zemlje”⁸ (*sporna izjava ministra dogodila se 08. decembra 2022. godine na plenarnoj sednici Narodne skupštine*). Navedeno pismeno se podnosi predsedniku Narodne skupštine, koji ga potom prosleđuje nadležnom Odboru za ustavna i zakonodavna pitanja. **Nadležni Odbor o interpelaciji još uvek nije odlučivao.**

Nemogućnost građana da prisustvuju sednicama narodnih poslanika u holu Skupštine

Građanima koji su trebali da prisustvuju i da se obrate na konferencijama za novinare na poziv narodnih poslanika u holu Narodne skupštine u najvećem broju slučajeva nije dozvoljen prisutup, **iako je u prethodnim sazivima ta praksa poštovana.** Prema važećem Poslovniku, predsednik Narodne skupštine daje odobrenje drugim licima za učešće na konferencijama. Za ovakvo postupanje u javnosti nije pruženo objašnjenje.

Izostanak uvodne obuke za narodne poslanike

Opstrukcije su bile primetne od samog početka zasedanja - za poslanike koji su na toj funkciji prvi put **nije organizovana uvodna obuka za upoznavanje sa ulogom poslanika i radom Skupštine.** Ovo je posebno zabrinjavajuće imajući u vidu da je preko 50 odsto poslanika po prvi put u toj ulozi.

Skupštinske zavrzlake: ko, kako i gde zakazuje sednice odbora?

Autorka: Tara Tepavac

Neobična situacija na skupštinskom kalendaru - „rivalske“ sednice istog skupštinskog odbora dospele su u žižu javnosti. Odbor za zaštitu životne sredine zakazao je dve, na prvi pogled skoro identične sednice najavljene za isti dan, petak 25. novembar 2022. godine, sa razmakom od sat vremena, obe na temu iskopavanja litijuma i projekta „Jadar“, ali sa jednom bitnom razlikom – sednice su se održale u dva različita grada, u Beogradu i u Loznici. Na sednici u Loznici bio je

8 [Otvoreni parlament, neredigovani transkript plenarne sednice, govor ministra finansija Siniše Malog](#)

predsednik odbora sa četiri člana odbora iz opozicije i predstavnicima civilnog društva, a na sednici u Beogradu zamenik predsednika odbora sa članovima iz vladajuće većine, ministarkama Đedović i Vujović, gradonačelnik Loznice i dvoje profesora sa Rudarsko-geološkog fakulteta u Beogradu.

Kako smo došli do „rivalskih“ sednica istog odbora? Aleksandar Jovanović Ćuta, predsednik odbora i opozicioni poslanik, zakazao je Petu sednicu ovog odbora za 11 časova sa Rio Tintom i projektom „Jadar“ – za i protiv na dnevnom redu, koristeći se pravom koje nudi Poslovnik da sednicu zakaže van sedišta Skupštine - u Skupštini grada Loznice. Da podsetimo, upravo tamo se delimično odvijaju odnosno planiraju aktivnosti spornog projekta, protiv kog građani protestuju već više od godinu dana. Na sednicu su pozvani svi članovi odbora, resorne ministarke, predstavnici struke, uključujući i dvoje prodekana Univerziteta u Beogradu, meštani kao i aktivisti koji su podneli narodnu inicijativu na ovu temu. Zatim je potpredsednik odbora iz vladajuće većine Milimir Vujadinović, na zahtev članova odbora iz vladajuće većine, zakazao narednu po redu, Šestu sednicu odbora, za isti dan i to sat vremena ranije - u 10 časova, u Beogradu u Domu Narodne skupštine, sa razmatranjem pitanja eksploatacije litijuma u Srbiji na dnevnom redu.

Na sednici koju je zakazao predsednik odbora Jovanović nisu se pojavili ni članovi ni zamenici članova odbora iz parlamentarne većine i tako blokirali mogućnost da odbor donese bilo kakvu odluku. Sa druge strane, sednici koju je zakazala parlamentarna većina, prisustvovala je većina članova, kao i obe resorne ministarke sa obrazloženjem da dolaze tamo gde je kvorum. Odbor u Beogradu je u tom sastavu (bez opozicionih članova) mogao da usvoji zaključak. Zaključili su sledeće: „Odbor je primio informaciju i upoznao se sa problematikom od predstavnika stručne javnosti i dva ministarstva (Ministarstva rudarstva i energetike i Ministarstva zaštite životne sredine); Odbor je informisan u okviru svojih nadležnosti; Narodni poslanici su u toku diskusije postavljali pitanja stručnjacima i iznosili svoja zapažanja; Odbor će stenografske beleške i zapisnik sa ove sednice staviti na raspolaganje poslanicima, Narodnoj skupštini i javnosti radi detaljnog upoznavanja sa ovom temom“.

Iako na prvi pogled možda deluje kao bezazlena skupštinska zavrzlama, ovakva situacija signal je za ozbiljniji problem u funkcionisanju naše skupštine i radu poslanika u novom sazivu. Šta nam podeljeni odbor i „rivalske“ sednicama govore, o čemu se zapravo radi? Da bismo uspeli da raspletemo ovu situaciju i razumemo njene posledice, za početak moramo da se vratimo na osnovna pravila igre.

Ko, kada i kako zakazuje sednice?

Sednicu odbora po pravilu saziva predsednik odbora, koji je zadužen da uskladi rad svog odbora sa drugim odborima i radom Skupštine, predlaže odboru kako da se postupa sa inicijativama, peticijama, predlozima koji su u delokrugu odbora, vodi računa da li se zaključci odbora sprovede itd (videti čl. 70 Poslovnika). Istovremeno, ako jedna trećina članova odbora predsedniku odbora podnese zahtev da zakaže sednicu (ili na zahtev predsednika Skupštine), on je dužan da to i učini, i to u roku koji članovi odrede i naznače u zahtevu, na temu koju su predložili za dnevni red. Ako to ne uradi u naznačenom roku, onda sednicu saziva zamenik predsednika odbora ili sam predsednik Skupštine.

A koja je uloga predviđena za zamenika predsednika odbora? Prema skupštinskom poslovniku, zamenik preuzima dužnosti predsednika odbora samo ako je predsednik sprečen, na primer zbog bolesti, putovanja, ili slične situacije, i to u dogovoru sa predsednikom odbora. Ono što nikako nije uobičajeno jeste situacija u kojoj zamenik predsednika odbora na bilo koji način pokušava da preuzme ulogu predsednika ukoliko o tome ne postoji dogovor između njih. Postoji jasna razlika u ulogama i pravima predsednika odbora i njegovog/njenog zamenika, koja su precizirana

u skupštinskom poslovniku, kao i u slučaju predsednika Skupštine i zamenika predsednika, ili šefa poslaničke grupe i zamenika.

Ko onda kroji rad odbor u praksi? Iako je predsednik odbora taj koji formalno ima najveća ovlašćenja, bez podrške većine članova odbora, predsednik nema suštinsku moć da upravlja radom odbora, agendom ili rezultatima odbora. Članovi odbora su ti koji većinom glasova usvajaju dnevni red sednice i zaključke na kraju sednice, sa kojima mogu da zatraže da se neka tema ili pitanje raspravlja na plenumu, informacije ili izveštaje od nadležnih organa izvršne vlasti, a jedna trećina članova može da zahteva sazivanje sednice odbora na temu koju žele, kao što smo već pomenuli. Ako na sednici odbora ne prisustvuje većina članova odbora (takozvani „kvorum“), prisutni mogu samo da povedu raspravu, da bi obavestili odbor o nekom pitanju ili problemu.

Dakle, u praksi, bez podrške većine članova odbora, odbor ne može da odluči o kojoj će se temi raspravljati na odboru, da usvoji odluku, pokrene neki od mehanizama koji ima na raspolaganju (poput javnog slušanja). Drugim rečima, odbor je sprečen da obavlja kvalitetan i smislen rad.

A ko čini većinu članova odbora? Struktura odnosno raspodela članova odbora po partijama preslikava odnos u plenumu – svaka poslanička grupa predlaže članove i njihove zamenike za odbore srazmerno broju poslanika koji ima i odnosu na ukupan broj poslanika. U sastavu svakog odbora većinu među članovima čini parlamentarna većina (čl. 23 Poslovnika).

Jedan važan detalj koji često promiče je i eksplicitna dužnost članova odbora da učestvuju u radu odbora (propisana poslovníkom i zakonom o Skupštini). Ipak, nije propisana konkretna sankcija u slučaju da članovi odbora prekrše pravila rada i svoju dužnost. Naravno, može se desiti da članovi odbora propuste po neku sednicu, zbog drugih poslaničkih obaveza, bolesti, putovanja itd... ali rešenje za te slučajeve je takođe predviđeno: njihovi zamenici imaju dužnost da ih zamene. Sistemsko izbegavanje kvoruma, odnosno ne pojavljivanje većine članova odbora na sednicama, u praksi koči rad odbora i suštinski obesmišljava mehanizam koji je neophodan za kvalitetan rad odbora i Skupštine.

Magični sastojak koji nedostaje

Uz sva pravila o funkcionisanju odbora zapisana u Poslovníku i zakonu, često zaboravljamo na one nepisane preduslove koji se u funkcionalnim demokratijama podrazumevaju. Podrazumeva se da u parlamentu postoji pluralizam i funkcionalan dijalog između poslanika odnosno članova odbora iz različitih poslaničkih grupa i političkih partija. Onog trenutka kad polože poslaničku zakletvu, njihov prioritet postaje predstavljanje SVIH građana i zaštita JAVNOG interesa.

Drugim rečima, podrazumeva se da, bez obzira na razlike u političkim stavovima i partijskim interesima, sve poslanike ujedinjuje „viši“ cilj – a to je odgovorno predstavljanje, zastupanje i zaštita javnog interesa kroz rad Skupštine, kako zakonodavan tako i u pogledu parlamentarnog nadzora i kontrole nad radom izvršne vlasti, kao i otvorenost i dostupnost građanima.

Ovo je „magični sastojak“ bez kog skupštinski odbori suštinski ne mogu da funkcionišu u praksi. Atmosfera i događaji kojima svedočimo u ovom sazivu umesto negovanja ovih osnovnih preduslova pokazuju prisustvo alergije skupštinske većine na pluralizam. Bez interesa većine članova odbora da se skupštinski mehanizmi koriste na delotvoran način, građani ostaju uskraćeni za njihov kvalitetan rad i rezultate, posebno u pogledu bitnih tema i gorućih problema koji direktno utiču na naše živote.

Kako dalje: moć i odgovornost

Iz dosadašnjeg kratkog rada aktuelnog saziva, odzvanjaju sve veće tenzije između vladajuće većine i opozicije. Nepojavljivanjem na sednicama Odbora za zaštitu životne sredi van sedišta Skupštine, poslanici parlamentarne većine u praksi izbegavaju da opozicionim poslanicima daju makar mali prostor da izlože svoje mišljenje, ali i da pokrenu neke od mehanizama za kontrolu nad onim što izvršna vlast radi u praksi.

Prirodno je da je su poslanici opozicije katalizator parlamentarnog nadzora i kontrole. Međutim, ono što vladajuća većina ne vidi – ili za šta ne mari, jeste da istovremeno izbegava mehanizam osmišljen da im pomogne da čuju sa kakvim se problemima građani suočavaju na terenu, da izađu iz „kule od slonovače“, otvore direktan kanal komunikacije i pravovremeno sagledaju goruće brige i prepreke koje urušavaju kvalitet svakodnevnog života građana Srbije. Cena za to je velika - ne samo da udaljavaju Skupštinu od građana, već doprinose rastućem nepoverenju prema poslanicima pogoršavajući dodatno sliku o ulozi narodnih poslanika u očima javnosti. Tako meštanin Zlatko Kokanović za N1 kaže: „Ogorčen sam razočaran, to je tolika bahatost, ko je taj izvesni Milimir, šta sam ja njemu uradio, jel' ja to Milimiru šta dugujem da on neće da dođe da pogleda u oči dva čoveka koji predstavljaju selo?“

Upravo je gomilanje ovakvih naizgled benignih situacija, koje u praksi vode u obesmišljavanje, filibastering i opstrukcije rada, (za)kočilo kvalitetan i delotvoran rad Skupštine i dovelo do sistemskog narušavanja procesa i procedura u prethodnih desetak godina. To je siguran put ka potpunom urušavanju institucije Skupštine, njenog integriteta i sve većeg nepoverenja javnosti prema ulozi, funkciji i moći parlamenta u našem društvu.

Vreme je da se svi vratimo osnovama i suštini, da se informišemo i razmislimo čemu odbori i drugi skupštinski mehanizmi služe i za šta se u praksi koriste, za dobrobit svih nas.

Ovaj materijal objavljen je u okviru inicijative „Otvoreni parlament“ udruženja Crta, uz finansijsku pomoć Ambasade Savezne Republike Nemačke u Beogradu. Za njegovu sadržinu isključivo je odgovorna Crta i ta sadržina nipošto ne odražava zvanične stavove Ambasade Savezne Republike Nemačke u Beogradu.

Kako glasaju poslaničke grupe

Od početka 13. saziva u Narodnoj skupštini Republike Srbije zabeleženo je glasanje o ukupno 86 akata: 36 predloga zakona i 50 ostalih akata (od odluka o članstvu u skupštinskim odborima, preko odluka o davanju saglasnosti na finansijske planove institucija, do odluka o izboru sudija). Kako su o ovim aktima zbirno glasale poslaničke grupe?

Prvo što se primećuje iz ukupnih rezultata glasanja (Tabela 1), je da nijedan poslanik niti poslanica vladajuće većine nisu glasali protiv predloženih akata. Sem glasanja ZA, ukupno su samo dva glasa jedne od poslaničkih grupa koje čine vladajuću većinu bila uzdržana, ostali ili nisu bili prisutni, ili nisu glasali.

Tabela 1: Rezultati glasanja o aktima u jesenjem zasjedanju 2022. godine

POSLANIČKA GRUPA	Broj poslanika	Za	Protiv	Uzdržan/a	Nije prisustvo- vao/la	Nije glasao/la
Savez vojvođanskih Mađara	5	94%	0%	0%	5%	1%
ALEKSANDAR VUČIĆ ZAJEDNO MOŽEMO SVE	106	92%	0%	0%	7%	1%
IVICA DAČIĆ - SPS	23	91%	0%	0%	7%	2%
Jedinstvena Srbija - Dragan Marković Palma	8	91%	0%	0%	7%	2%
Socijaldemokratska partija Srbije (SDPS)	7	90%	0%	0%	9%	1%
ZA POMIRENJE SPP-USS-DSHV	5	70%	0%	0%	27%	2%
PUPS - solidarnost i pravda	6	66%	0%	0%	32%	2%
NADA - NOVI DSS - POKS	14	16%	31%	0%	25%	29%
Srpska stranka Zavetnici	8	9%	23%	1%	55%	12%
ZELENO - LEVI KLUB, NE DAVIMO BEOGRAD, MORAMO	5	9%	27%	1%	37%	27%
SRPSKI POKRET DVERI - PATRIOTSKI BLOK	6	8%	23%	3%	55%	11%
MORAMO - ZAJEDNO	8	8%	19%	0%	38%	35%
UJEDINJENI - SSP, PSG, PREOKRET, SLOGA	15	5%	21%	1%	55%	18%
Demokratska stranka - DS	10	5%	25%	0%	38%	32%
Narodna stranka	12	3%	19%	0%	61%	17%
Narodni poslanici koji nisu članovi poslaničkih grupa	12	31%	11%	1%	50%	7%
UKUPNO	250	61%	8%	0%	22%	8%

Najveći procenat glasova ZA zabeležen je kod poslaničke grupe Savez vojvođanskih Mađara (94%), dok je na drugom mestu poslanička grupa Aleksandar Vučić - Zajedno možemo sve (92%). Najmanji procenat glasova ZA imale su poslaničke grupe Narodna stranka (3%), Demokratska stranka (5%) i Ujedinjeni (5%).

Najveći procenat glasova PROTIV zabeležen je kod poslaničke grupe NADA (31%), a odmah iza njih je poslanička grupa Ne davimo Beograd (27%). Poslaničke grupe Aleksandar Vučić - Zajedno možemo sve, Socijalistička partija Srbije, Jedinствена Srbija, SPP-USS-DSHV, SDPS i PUPS, koje čine vladajuću većinu u parlamentu, nemaju nijedan glas PROTIV.

Opciju uzdržanosti malo koriste sve poslaničke grupe, zbir uzdržanih glasanja svih poslaničkih grupa je 8%.

Kada se posmatraju ukupni rezultati glasanja, može se primetiti i da je procenat prisustva glasanjima kod 4 opozicione poslaničke grupe ispod polovine. Najviše sa glasanja odsustvuje poslanička grupa Narodna stranka (61%), a za njom su poslaničke grupe Ujedinjeni (55%), Zavetnici (55%) i Dveri (55%). Sa glasanja je najmanje odsutna poslanička grupa Savez vojvođanskih Mađara - 5%.

I na kraju, kad je reč o raznorodnosti glasanja u okviru poslaničkih grupa, odnosno situacijama u kojima je o istom aktu deo iste poslaničke grupe glasao ZA a drugi deo PROTIV, takvo glasanje nije uobičajeno, i zabeleženo je samo kod pojedinih opozicionih poslaničkih grupa (Tabela 2).

Tabela 2: Raznorodnost glasanja u okviru poslaničkih grupa u jesenjem zasedanju 2022. godine

Poslanička grupa	Procenat akata sa glasovima ZA i PROTIV istovremeno
UJEDINJENI - SSP, PSG, PREOKRET, SLOGA	5%
NADA - NOVI DSS - POKS	2%
Demokratska stranka - DS	2%
Narodna stranka	1%
Srpska stranka Zavetnici	1%
MORAMO - ZAJEDNO	1%
ALEKSANDAR VUČIĆ – ZAJEDNO MOŽEMO SVE	0%
IVICA DAČIĆ - Socijalistička partija Srbije (SPS)	0%
Jedinствена Srbija - Dragan Marković Palma	0%
Socijaldemokratska partija Srbije	0%
PUPS - solidarnost i pravda	0%
Savez vojvođanskih Mađara	0%
ZA POMIRENJE SPP-USS-DSHV	0%
SRPSKI POKRET DVERI - PATRIOTSKI BLOK	0%
ZELENO - LEVI KLUB, NE DAVIMO BEOGRAD, MORAMO	0%
Narodni poslanici koji nisu članovi poslaničkih grupa	50%

Najveći procenat suprotstavljenog glasanja u okviru poslaničke grupe, odnosno najveću raznorodnost u glasanju, ima poslanička grupa Ujedinjeni (5%). Glasanje narodnih poslanika koji nisu članovi poslaničkih grupa ne može se posmatrati na isti način budući da oni dolaze sa različitih izbornih lista i ne predstavljaju jedinstven entitet. Visok procenat suprotstavljenosti u glasanju u njihovom slučaju pokazatelj je činjenice da polovina ovih poslanika i poslanica podržava vladajuću većinu i glasa u saglasnosti sa njom, dok druga polovina ne podržava vladajuću većinu i glasa suprotno njoj.

Poslanička grupa Savez vojvođanskih Mađara se u dosadašnjem radu ovog saziva može nazvati najdisciplinovanijom. Ova grupa ima najveći procenat glasanja ZA (94%), najmanji procenat odsustva sa glasanja (5%) i nijedan glas PROTIV, te samim tim i nijedan akt u kome su članovi grupe glasali suprotstavljeno.

Ukupni rezultati glasanja generalno pokazuju veliku disciplinu partija koje čine skupštinsku većinu. Ne samo da se među ovim partijama beleži najveći procenat glasova ZA predložene akte, već nema nijednog glasa protiv i gotovo nijednog uzdržanog glasa. Pored toga, veoma mali procenat poslanika ovih partija je koristio mogućnost da ne glasa, odnosno da ne prisustvuje glasanju. Jednoobraznost u glasanju ovih poslaničkih grupa je posebno zanimljiva s obzirom da su među njima najveće poslaničke grupe u Skupštini. Po identičnom obrascu se ponašalo 106 narodnih poslanika i poslanica jedne grupe, što ne može biti spontano.

Poslaničke grupe opozicije, s druge strane, pokazuju više individualnosti u odlučivanju o tome kako će glasati i da li će biti prisutni na glasanju.

Geografsko-administrativna raspodela poslanika 13. saziva: ima li svako mesto u Srbiji "svoje" poslanike?

Izborni sistem Srbije predviđa da je cela Srbija jedna izborna jedinica i da su **svaki narodni poslanik i narodna poslanica predstavnici svih građana i građanki Srbije**. S druge strane, nesporno je da lokalne probleme i potrebe građana i građanki najbolje mogu razumeti i zastupati poslanici i poslanice koji dolaze iz njihove sredine, zbog čega je važno da se u Skupštini nađe bar jedan predstavnik koji će zastupati interese određene lokalne zajednice.

Preliminarna [analiza strukture novog saziva Skupštine Srbije](#) pokazala je neravnomernu raspodelu poslaničkih mandata u 13. sazivu, kada je reč o geografsko-administrativnom kriterijumu. Najveći procenat - 42 odsto poslanika i poslanica sa početka 13. saziva je iz Beograda, dok 16 okruga ima manje od 2 odsto poslanika (Tabela 1).

Tabela 1: Ukupan broj poslanika po administrativnim područjima prebivališta

Okrug	Broj poslanika	%	Okrug	Broj poslanika	%
Grad Beograd	105	42.00%	Moravički okrug	4	1.60%
Južnobački okrug	30	12.00%	Severnobački okrug	4	1.60%
Raški okrug	13	5.20%	Srednjobanatski okrug	4	1.60%
Nišavski okrug	10	4.00%	Braničevski okrug	3	1.20%
Šumadijski okrug	10	4.00%	Zaječarski okrug	2	0.80%
Zlatiborski okrug	7	2.80%	Kolubarski okrug	2	0.80%
Pomoravski okrug	7	2.80%	Kosovsko-mitrovački okrug	2	0.80%
Sremski okrug	6	2.40%	Pirotski okrug	2	0.80%
Pčinjski okrug	6	2.40%	Severnobanatski okrug	2	0.80%
Mačvanski okrug	5	2.00%	Borski okrug	1	0.40%
Podunavski okrug	5	2.00%	Kosovski okrug	1	0.40%
Rasinski okrug	5	2.00%	Pečki okrug	1	0.40%
Zapadnobački okrug	4	1.60%	Toplički okrug	1	0.40%
Jablanički okrug	4	1.60%	Kosovsko-pomoravski okrug	0	0.00%
Južnbanatski okrug	4	1.60%	Prizrenski okrug	0	0.00%

Analiza je, međutim, istovremeno nagovestila da uzimanjem u obzir broj stanovnika tih okruga, prvi utisak nije dovoljan za potpunije razumevanje ovih podataka. Ukoliko se ukrste podaci o prebivalištu poslanika, kojima je mandat potvrđen na konstitutivnoj sednici 13. saziva, sa brojem stanovnika na različitim nivoima administrativnog organizovanja, kakav je odnos zastupljenosti građana u Narodnoj skupštini?

Podela po regionima, na osnovu podataka Republičkog zavoda za statistiku Republike Srbije, ne pokazuje razliku u odnosu na prethodno prikazane procenete (Tabela 2).

Tabela 2: Ukupan broj poslanika i broj stanovnika po regionima

Region	Broj poslanika	Broj stanovnika*	Broj stanovnika po poslaniku	Broj poslanika po stanovniku
Beogradski region	105	1,694,480	16,137.90	0.0000620
Region Vojvodine	54	1,840,852	34,089.85	0.0000293
Region Šumadije i Zapadne Srbije	53	1,810,941	34,168.70	0.0000293
Region Južne i Istočne Srbije	34	1,552,853	45,672.15	0.0000219

*Izvor za sve podatke o broju stanovnika je procena Republičkog zavoda za statistiku Republike Srbije za 2020. godinu
<https://publikacije.stat.gov.rs/G2021/Xls/G202113048.xlsx>

Beogradski region ima ubedljivo najviše poslanika po stanovniku, region Vojvodine i region Šumadije i Zapadne Srbije su približno isto pozicionirani po tom kriterijumu, dok region Južne i Istočne Srbije ima najmanje poslanika po stanovniku.

Situacija se pomalo menja sa prelaskomna manja administrativna područja - okruge (Tabela 3).

Tabela 3: Ukupan broj poslanika i broj stanovnika po okruzima

Okrug / Administrativno područje prebivališta*	Broj poslanika	Broj stanovnika	Broj stanovnika po poslaniku	Broj poslanika po stanovniku
Grad Beograd	105	1694480	16,137.90	0.0000620
Južnobački okrug	30	618624	20,620.80	0.0000485
Raški okrug	13	303552	23,350.15	0.0000428
Pomoravski okrug	7	194676	27,810.86	0.0000360
Šumadijski okrug	10	278917	27,891.70	0.0000359

Pčinjski okrug	6	182895	30,482.50	0.0000328
Nišavski okrug	10	357920	35,792.00	0.0000279
Zlatiborski okrug	7	262664	37,523.43	0.0000267
Mačvanski okrug	5	195041	39,008.20	0.0000256
Pirotski okrug	2	82537	41,268.50	0.0000242
Zapadnobački okrug	4	168841	42,210.25	0.0000237
Srednjobanatski okrug	4	171988	42,997.00	0.0000233
Rasinski okrug	5	219017	43,803.40	0.0000228
Severnobački okrug	4	177044	44,261.00	0.0000226
Jablanički okrug	4	196265	49,066.25	0.0000204
Moravički okrug	4	196516	49,129.00	0.0000204
Sremski okrug	6	295132	49,188.67	0.0000203
Zaječarski okrug	2	104352	52,176.00	0.0000192
Braničevski okrug	3	163058	54,352.67	0.0000184
Podunavski okrug	5	274549	54,909.80	0.0000182
Severnobanatski okrug	2	133934	66,967.00	0.0000149
Južnobački okrug	4	275289	68,822.25	0.0000145
Kolubarski okrug	2	160558	80,279.00	0.0000125
Toplički okrug	1	82067	82,067.00	0.0000122
Borski okrug	1	109210	109,210.00	0.0000092

Grad Beograd je i dalje na prvom mestu po broju poslanika po stanovniku, ali je razlika u odnosu na Južnobački okrug, koji je na drugom mestu, znatno manja. Na poslednjem mestu je Borski okrug, koji ima skoro sedam puta manje poslanika po stanovniku od Beograda, odnosno ima jednog poslanika na 109210 stanovnika.

Kada uzmemo u obzir prebivalište poslanika po okruzima, u najboljoj poziciji su Raški i Podunavski okrug, u kojima svi gradovi i opštine imaju bar po jednog poslanika. U najnepovoljnijoj poziciji su Jablanički okrug, sa samo jednim gradom sa "svojim" poslanicima i pet opština bez svojih predstavnika i Braničevski okrug, sa zastupljenim jednim gradom i jednom opštinom i šest opština bez "svog" predstavnika (Tabela 4).

Tabela 4: Opštine i gradovi sa i bez poslanika po okruzima

Okrug / Administrativno područje prebivališta	Broj gradova/opština sa poslanicima	Broj gradova/opština bez poslanika
Raški okrug	5	0
Podunavski okrug	3	0
Sremski okrug	5	2
Šumadijski okrug	5	2
Pomoravski okrug	4	2
Pčinjski okrug	4	3
Severnobački okrug	2	1
Južnobački okrug	6	6
Rasinski okrug	3	3
Zaječarski okrug	2	2
Zapadnobački okrug	2	2
Kolubarski okrug	2	3
Moravički okrug	2	3
Nišavski okrug	3	4
Borski okrug	1	3
Južnobanatski okrug	3	5
Mačvanski okrug	3	5
Pirotski okrug	1	3
Toplički okrug	1	3
Zlatiborski okrug	4	6
Severnobanatski okrug	2	4
Srednjobanatski okrug	1	4
Braničevski okrug	2	6
Jablanički okrug	1	5

Do potpunog preokreta u analizi dolazi kada se broj poslanika razmatra u svetlu broja stanovnika po gradovima i opštinama. U Srbiji, ne računajući gradske opštine, ima 145 gradova i opština, u kojima su raspoređena prebivališta 246 poslanika. Četvoro poslanika ima prebivališta na području Kosova i Metohije, koje zbog nedostatka podataka o broju stanovnika nije ušlo u analizu, reč je o opštinama Kosovska Mitrovica, Peć, Priština i Zubin potok.

Ukoliko se razmatra broj poslanika po stanovniku opština i gradova, Beograd je tek na 14. mestu. Beograd ima skoro tri puta manje poslanika po stanovniku od prvoplasiranog Priboja (Tabela 5).

Tabela 5: Prvih 20 opština i gradova po broju poslanika po stanovniku

Grad/opština	Okrug Administrativno područje prebivališta	Broj stanovnika	Broj poslanika	Broj stanovnika po poslaniku	Broj poslanika po stanovniku
Priboj	Zlatiborski okrug	23373	4	5843.25	0.0001711
Gadžin Han	Nišavski okrug	6480	1	6,480.00	0.0001543
Sremski Karlovci	Južnobački okrug	8265	1	8,265.00	0.0001210
Rača	Šumadijski okrug	10226	1	10,226.00	0.0000978
Koceljeva	Mačvanski okrug	11469	1	11,469.00	0.0000872
Svrljig	Nišavski okrug	12098	1	12,098.00	0.0000827
Knić	Šumadijski okrug	12595	1	12,595.00	0.0000794
Sokobanja	Zaječarski okrug	13760	1	13,760.00	0.0000727
Temerin	Južnobački okrug	27629	2	13,814.50	0.0000724
Brus	Rasinski okrug	14343	1	14,343.00	0.0000697
Novi Sad	Južnobački okrug	362675	24	15,111.46	0.0000662
Majdanpek	Borski okrug	15893	1	15,893.00	0.0000629
Tutin	Raški okrug	32010	2	16,005.00	0.0000625
Beograd	Grad Beograd	1694480	105	16,137.90	0.0000620
Jagodina	Pomoravski okrug	68378	4	17,094.50	0.0000585
Surdulica	Pčinjski okrug	18311	1	18,311.00	0.0000546
Vladičin Han	Pčinjski okrug	18472	1	18,472.00	0.0000541
Velika Plana	Podunavski okrug	37222	2	18,611.00	0.0000537
Despotovac	Pomoravski okrug	19792	1	19,792.00	0.0000505
Topola	Šumadijski okrug	19858	1	19,858.00	0.0000504

Na poslednjem mestu liste gradova i opština u kojima poslanici imaju prebivalište nalazi se Smederevo, koje ima 17 puta manje poslanika po stanovniku od prvoplasiranog Priboja.

Još jedna važna informacija koju otkriva ova analiza je da od ukupno 145 gradova i opština, **čak 77 opština nema poslanika koji ima prebivalište na njihovoj teritoriji**. Ukoliko se dodatno razmotre ove opštine, može se videti da broj stanovnika ipak nije jedino presudan da bi se neka opština našla na spisku onih koji imaju "svog" poslanika. Na prvom mestu liste opština bez poslanika je Paraćin, koji ima duplo više stanovnika od Priboja, u kome prebivalište ima četvoro poslanika. Štaviše, i Paraćin ima više stanovnika od prvih deset gradova i opština po broju poslanika po stanovniku. Paraćin, pritom, nije jedinstven, u prvih 20 je više opština čiji broj stanovnika je značajno veći od mnogih opština koje imaju poslanike (Tabela 6).

Tabela 6: Prvih 20 opština bez poslanika po broju stanovnika

Grad/opština	Okrug / Administrativno područje prebivališta	Broj stanovnika
Paraćin	Pomoravski okrug	49596
Aleksinac	Nišavski okrug	46541
Bor	Borski okrug	43983
Gornji Milanovac	Moravički okrug	40749
Kula	Zapadnobački okrug	38630
Negotin	Borski okrug	31332
Preševo	Pčinjski okrug	30172
Vlasotince	Jablanički okrug	27101
Knjaževac	Zaječarski okrug	27005
Apatin	Zapadnobački okrug	26041
Bogatić	Mačvanski okrug	26024
Sjenica	Zlatiborski okrug	25560
Žabalj	Južnobački okrug	24852
Bajina Bašta	Zlatiborski okrug	23859
Aleksandrovac	Rasinski okrug	23551
Kovačica	Južnobanatski okrug	23489
Novi Bečej	Srednjobanatski okrug	22139
Senta	Severnobanatski okrug	21376
Lebane	Jablanički okrug	19124
Pećinci	Sremski okrug	19095

Koji zaključci se mogu izvući na osnovu do sad iznetih podataka? Dominacija Beograda u broju poslanika ipak nije u onoj meri u kojoj se na prvi pogled čini, i stanovnici različitih opština i gradova nisu ravnomerno zastupljeni u Skupštini, što može doprineti zapostavljanju problema tih lokalnih zajednica u Narodnoj skupštini. Drugačije rečeno, problem, dakle, nije u tome da Skupština ne oslikava verno celu Srbiju., Naprotiv, sadašnji sastav Skupštine ukazuje na probleme sa kojim se Srbija suočava. Sa jedne strane, manje sredine ne samo da ostaju bez stanovništva, koje gravitira ka većim gradskim centrima, već, kao posledica toga, ostaju i bez onih koji mogu da zastupaju lokalne probleme na najvišem nivou. Sa druge strane, nezavisno od broja stanovnika, pojedine lokalne zajednice su zastupljenije u parlamentu. Razlog tome može biti u mnogo različitih faktora, ekonomskih, društvenih, teritorijalnih i dr.

Kompletne podatke o geografsko-administrativnoj raspodeli poslanika 13. saziva možete pronaći [OVDE](#).

OTVORENI PARLAMENT.rs

O vama se radi.

Srećna bolja Skupština!

Kada slavimo, ispred nje slavimo.

Kada protestujemo, ispred nje se okupljamo.
Znamo da, dok postoji Skupština, postoji i država.

Da bi Skupština radila dobro, u njoj mora postojati dijalog, u njoj se zakoni ne smeju donositi na brzinu i olako, njena vrata moraju da budu otvorena za sve građane.

Bolji rad Skupštine Srbije znači bolju državu, bolju demokratiju i bolju Srbiju.

Pomno pratimo rad najvažnije institucije u našoj zemlji i u narednoj 2023. godini.

Jer o svima nama se radi.

OTVORENI PARLAMENT.rs

O vama se radi.

CRTA: